

7 VIDAUS REIKALAI – ATVIRI IR PATIKIMI

Per 26 Nepriklausomybės metus Lietuvoje skirtingais laikotarpiais kelią skynėsi praktiškai visos viešojo administravimo doktrinos: tiek tradicinio viešojo administravimo, tiek Naujosios viešosios vadybos (NVV), tiek ir „partinė“ viešojo valdymo praktika. Kaip bebūtų, didesnio proveržio pasiekti nepavyko niekam, o šiandieninės Vyriausybės požiūrį į valstybės tarnybą galima laikyti tiesiog „stovinčio vandens“ strategija. Liberalų nuomone, ambicijų pertvarkant viešąjį sektorių stoka sudaro prielaidas kiekvienais metais augančiam valstybės ir savivaldybių institucijų tarnautojų skaičiui.

Liberalų sąjūdis viešąjį sektorių ir valstybės tarnybą siūlo pertvarkyti remiantis 2 aiškiais kryptimis. Remsimės lankstumo, skaidrumo ir atvirumo principais, o valstybės tarnybą paversime patrauklia vieta dirbti.

7.1.1 Pirmoji kryptis: „Institucijos orientuosis į paslaugos vartotoją“

Orientuosime institucijas į klientą. Viešojo sektoriaus veikla pirmiausiai turi būti orientuota į klientą, t.y. paslaugų vartotoją. Teikiamos paslaugos turi būti greitos, o aptarnavimas mandagus. Skatinsime supaprastinti įstaigų vidines procedūras, išplėsti elektroninių paslaugų erdvę ir kokybę, plačiau pritaikyti elektroninį parašą, suteikti darbuotojams daugiau kompetencijų klientų aptarnavimo srityje bei nuosekliai stebėti grįžtamąjį ryšį iš paslaugų gavėjų.

Atversime valstybės duomenis. Valstybės institucijų valdomi duomenys turi būti atviri ir prieinami visuomenei, verslui, nevyriausybinėms organizacijoms, žiniasklaidai. Nors Lietuva jau pasistūmėjo atvirų duomenų srityje, turime įgyvendinti ambicingesnę ir vieningą duomenų atvėrimo strategiją, Lietuva turi tapti tarptautinėje bendruomenėje pripažįstamu atvirų duomenų pavyzdžiu.

Įgyvendinsime lankstesnę valstybės tarnybos politiką. Valstybės institucijų sąranga turi būti lanksti tam, kad greitai galėtų būti pertvarkyta, siekiant atitikti nūdienos realijas. Viešojo administravimo įstaigos dirbs efektyviai, o dėmesys pirmiausiai bus skiriamas rezultatų gerinimui ir procesų optimizavimui.

Sistemiškai vykdysime specializuotų agentūrų reformą. Ne visos specializuotos agentūros pateisino savo vaidmenį, todėl dalį jų reikia sujungti. Valstybė turi taip pat atsisakyti paslaugų, kurias gali suteikti privatus sektorius, pavyzdžiui, mokymo bazės, poilsio namai ir

kt. Tokia praktika viešajam sektoriui leis veikti lanksčiau, efektyviau ir neišpus valstybės aparato ilguoju laikotarpiu.

Užtikrinsime efektyvų, įrodymais ir gerąją praktiką grįstą viešojo sektoriaus sprendimų priėmimą. Viešojo sektoriaus valdyme diegsime viešosios politikos bei teisinio reglamentavimo pasekmių vertinimo metodus ir jų aktyvų taikymą, kad galėtume būti tikri dėl savo priimamų sprendimų naudos visuomenei, verslui ir valstybei.

Įvesime nulinių tolerancijos korupcijai principą. Viešojo sektoriaus įstaigose turi būti įgyvendintas nulinis tolerancijos korupcijai principas. Darbuotojai bus informuojami ne tik apie gresiančias sankcijas, bet ir kur kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus. Garantuosime anonimiškumą ir apsaugą tiems viešojo sektoriaus darbuotojams ir piliečiams, kurie išdrįsta prabilti.

7.1.2 Antroji kryptis: „Patraukli vieta dirbti“

Dėsime pastangas, kad viešasis sektorius taptų patrauklia vieta dirbti. Valstybės tarnybai reikia atsinaujinimo. Konkursai turi tapti visiškai skaidrūs, o kriterijai turi labiau atitikti tikrovę. Siekiant viešojo sektoriaus depolitizavimo, į darbuotojų atranką įtrauksime privačias personalo atrankos įmones.

Į viešąjį sektorių pritrauksime vadovus – lyderius. Siekiant į vadovaujamas pareigas pritraukti aukščiausio lygio profesionalus, kurie šiuo metu daugiausiai telkiasi privačiame sektoriuje, reikalinga juos papildomai motyvuoti. Pavyzdžiui, visiems vadovams reikia mokėti konkurencingą darbo užmokestį iškart pradėjus darbą. Vykdam atranką, būtina akcentuoti ne specifines, kaip yra šiuo metu, o vadovavimo kompetencijas.

Įvesime skaidrius, aiškius ir lanksčius kriterijus. Atrankos į valstybės tarnybą kriterijai turi būti lankstesni, kad suteiktų galimybę ir tiems pretendents, kurie siekia persiorientuoti. Vykdam atranką, reikalinga atsižvelgti ne tik į formalų išsilavinimą ar darbo santykių patirtį, bet ir patirtį kitose srityse – versle, savanoriškoje veikloje, nevyriausybinėse organizacijose, pilietinėse iniciatyvose.

Įvesime atlyginimų priedus, susietus su konkrečiais darbo rezultatais. Finansinės paskatos darbuotojams turi būti labiau susietos su darbo rezultatais, ne vien su darbo stažu.

Tobulinsime vertikalios ir horizontalios karjeros sistemas. Tokiu būdu daugiau galimybių tobulėti turės tie darbuotojai, kurie neturi lyderystės ar vadovavimo ambicijų, tačiau yra profesionalūs. Darbuotojų judėjimas horizontaliai viešojo sektoriaus įstaigose taip pat sukurs geresnį bendradarbiavimą tarp įstaigų.

Garantuosime nuolatinio tobulėjimo programas tarnautojams. Viešojo sektoriaus darbuotojai turi nuolat tobulėti, reikalinga stiprinti analitinius darbuotojų gebėjimus. Tokiu būdu šie taptų savo srities ekspertais, galinčiais politikams pateikti analize, tyrimais, kitų valstybių, įstaigų patirtimi grįstas politikos įgyvendinimo alternatyvas ir pasiūlymus.

7.2 Profesionali vidaus reikalų sistema

Šiandieninė vidaus reikalų sistema nėra skaidri, tinkamai bendradarbiaujanti, atvira naujovėms ir visuomenei, nėra pateisinami piliečių, vidaus reikalų sistemoje, valstybės tarnyboje dirbančių žmonių lūkesčiai. Nesiimama ryžtingų veiksmų nustatyti pareigūnų asmeninę atsakomybę už padarytus neteisėtus tyčinius kaltus veiksmus ir kompensuoti valstybei padarytą žalą. Ikiteisminį tyrimą ir kriminalinę žvalgybą vykdančių institucijų skaičius yra nepamatuotai didelis.

Šių institucijų skaičiaus ir funkcijų optimizavimas buvo numatytas dabartinės LR Vyriausybės programoje, tačiau net nebuvo pradėtas svarstyti. Įstaigų kompetencijos persipina ir neretai dubliuojasi, nėra aiškios atsakomybės ribos, nėra vieningos kriminalinės žvalgybos sistemos, pakankamo aprūpinimo tiek informacija, tiek įranga, sudėtingas institucijų veiklos koordinavimo ir kontrolės mechanizmas. Tarnybos savo veikloje vadovaujasi tais pačiais kriminalinę žvalgybą ir ikiteisminį tyrimą reglamentuojančiais įstatymais ir poįstatyminiais teisės aktais. Pagal savo veiklos pobūdį, pavestas funkcijas ir iškeltus uždavinius institucijos yra giminingos, tačiau jų funkcijoms vykdyti yra skiriamas skirtingas, visiškai netolygus finansavimas.

Liberalai mato sistemos ydas ir yra pasiryžę su jomis kovoti. Liberalų sąjūdis ketina sukurti profesionalią ir skaidrią visuomenės poreikius ir saugumą užtikrinančią vidaus reikalų sistemą, turinčią aukštą gyventojų pasitikėjimą bei sudarančią prielaidas aktyviam bendruomenės dalyvavimui sprendimų priėmime.

7.2.1 Orus atlygis vidaus reikalų sistemos darbuotojams

Konsoliduosime institucijas. Įgyvendinsime sklandų kriminalinę žvalgybą ir (ar) ikiteisminį tyrimą atliekančių institucijų sujungimą ir jų veiklos optimizavimą. Tam nustatysime pereinamąjį veiklos laikotarpį. Pereinamuoju laikotarpiu šiuo metu veikiančių teisėsaugos institucijų veikla būtų organizuojama griežtai atibojant institucijų kompetencijas ir tuo pačiu optimaliau naudojant valstybės finansinius išteklius.

Efektyviai valdysime finansus ir turta. Įgyvendinę aukščiau įvardintus pokyčius, pasieksime, kad vidutinis darbo užmokestis LR Vidaus reikalų ministerijos srityse siektų ne mažiau 1000 eurų per mėnesį.

7.3 Atrišime rankas savivaldai ir regionų plėtrai

Lietuvos savivalda stokoja savarankiškumo, nors būtent vietos valdžia geriausiai supranta savo bendruomenės poreikius. Čia vis dar dominuoja perteklinė biurokratija, uždarumas, skaidrumo stoka. Liberalų manymu, LR Vidaus reikalų ministerija vangiai įgyvendina regioninės plėtros politiką, menkai bendradarbiauja su savivaldybėmis, prarandamos galimybės pritraukti investicijas ir kurti darbo vietas regionuose.

Todėl Liberalų sąjūdis siūlo stiprinti savivaldybių savarankiškumą ir skatinti savivaldybių tarpusavio konkurenciją dėl investicijų ir dėl infrastruktūros projektų.

7.3.1 Didesnis savarankiškumas – daugiau iniciatyvų

Atliksime funkcijų ir efektyvumo analizę. Pašalinsime funkcijų tarp valstybės ir savivaldybės dubliavimą, dalis funkcijų bus perduodamos (deleguojamos) savivaldybėms tik skiriant adekvačius resursus joms vykdyti, valstybės biudžete tiksliai nurodant, kiek kuriai funkcijai skiriama asignavimų.

Stiprinsime savivaldą. Mažindami biurokratinę naštą, savivaldybėms perduosime Nacionalinės žemės tarnybos vykdomas funkcijas ir resursus, valstybinės teritorijų planavimo ir statybų inspekcijos funkcijas ir resursus, suteiksime didesnius įgaliojimus viešosios tvarkos užtikrinimui, taip pat apleisto nekilnojamo turto tvarkymo srityje, užtikrinsime savivaldybės kontrolės nepriklausomumą.

Sukursime didesnę laisvę savivaldai disponuoti mokesčiais. Peržiūrėsime ir tobulinsime GPM paskirstymo savivaldybėms metodiką, siekdami užtikrinti sumokamų mokesčių ir gaunamų asignavimų proporcingumą, taip paskatinant savivaldybes siekti veiklos efektyvumo ir konkuruoti tarpusavyje dėl daugiau ir geresnių darbo vietų.

Stiprinsime seniūnijas. Savivaldybės pačios pasirinks, kokias paslaugas teikti per seniūnijas, kokias centralizuotai. Seniūnijų teisinę formą ir veiklos teritoriją nustatys pačios savivaldybės, įtraukdamos bendruomenes.

Stiprinsime seniūnaičių institutą. Didesnės skaitmeninės demokratijos ir laisvės vardan sudarysime galimybes seniūnaičius rinkti elektroniniu būdu. Užtikrinsime galimybes žmonėms

savarankiškai, be perteklinio valdžios kišimosi tvarkytis savo kieme, kaime, gatvėje, kvartale, mieste ar miestelyje, naikinsime biurokratinės kliūtis.

7.4 Saugus žmogus, turtas, valstybė

Per pastaruosius ketverius metus Lietuvoje nuskambėjo ne vienas liūdnas atvejis, kai atsakingoms tarnyboms nepavyko iki galo atlikti savo darbo, to pasekmės skaudžiausios – prarastos nekaltų žmonių gyvybės.

Liberalų nuomone, Lietuvos Viešojo saugumo sistema turi veikti tiksliai ir greitai. Liberalai teigia, kad tik susikalbėjimas tarp skirtingų tarnybų ir tinkamas jų aprūpinimas reikalingais resursais leis įgyvendinti saugios Lietuvos viziją.

7.4.1 Aiškūs viešojo saugumo prioritetai

Skirsime ypatingą dėmesį net ir smulkioms nusikalstamoms veikoms, nukreiptoms prieš žmogų. Nė vienas nusikaltimas neliks nepastebėtas ir neužregistruotas siekiant „geresnės“ statistikos, nusikaltimų nebus atsisakoma tirti dėl formalių priežasčių.

Formuosime aiškius teisės saugos prioritetus. Prioritetą teiksime nusikaltimų prieš žmogaus sveikatą ir gyvybę tyrimui. Smurtinius nusikaltimus sieksime iširti ir išnagrinėti per maksimaliai trumpą laiką. Didžiausias policijos prioritetas – greitas reagavimas į pagalbos šauksmą ir efektyvus bei racionalus tyrimas.

Tobulinsime policijos sistemą. Policijos pareigūnai dirbs arčiau žmonių, jie bus tinkamai aprūpinti. Numatysime jų atskaitomybę vietos bendruomenei. Apylinkių inspektoriai bus žinomi ir pasiekiami žmonių bei realiai atsakingi ir įgalinti palaikyti tvarką.

Padvigubinsime patrulių skaičių. Nuo 2017 metų dvigubės patruliuojančių – reaguojančių ekipažų skaičius, policijos ekipažai bus aprūpinti specialia įranga, kurią bus galima naudoti kilus neramumams, riaušėms ar nekonvencinėms grėsmėms. Tai daug racionaliau, nei ruošti ir išlaikyti tik tam skirtus specializuotus padalinius.

Stiprinsime ir gryninsime kriminalinės žvalgybos veiklą. Ypatingas požiūris – į organizuotą nusikalstamumą. Institucijos sugebės efektyviai vykdyti grėsmių prevenciją.

Stiprinsime teisinės priemonės už asmeninę atsakomybę. Pasiuksime, kad pareigūnai atsakytų už savo veiksmus. Teisinėmis priemonėmis privalo būti nustatytas pareigūnų asmeninės atsakomybės mechanizmas, skirtas kompensuoti neteisėtais, tyčiais ir kaltais veiksmais padarytą žalą.

Užtikrinsime, kad veiktų Bendrojo pagalbos centro veiklai būtina infrastruktūra. Šiam tikslui pasiekti bus taupiai ir efektyviai naudojamos valstybės biudžeto lėšos, priimsime sprendimus, kurie užtikrintų, kad Bendrajam pagalbos centrui būtų perduotos visų pagalbos tarnybų atsakymo į pagalbos skambučius ir reagavimo į pagalbos prašymus, taip pat ir operatyvaus priešgaisrinių gelbėjimo ir greitosios medicinos pagalbos tarnybų pajėgų valdymo funkcijos.

Vykdytume terorizmo prevenciją. Aiškiai paskirstytume terorizmo prevencijos funkcijas ir atsakomybes. Paskirsime visapusiškai aprūpintą instituciją, koordinuojančią terorizmo grėsmes.

Skatinsime visuomenines viešojo saugumo iniciatyvas. Skirsime techninę bei kitą paramą saugios kaimynystės ir kitoms iniciatyvoms, užtikrinančioms saugią aplinką savo bendruomenėse.